

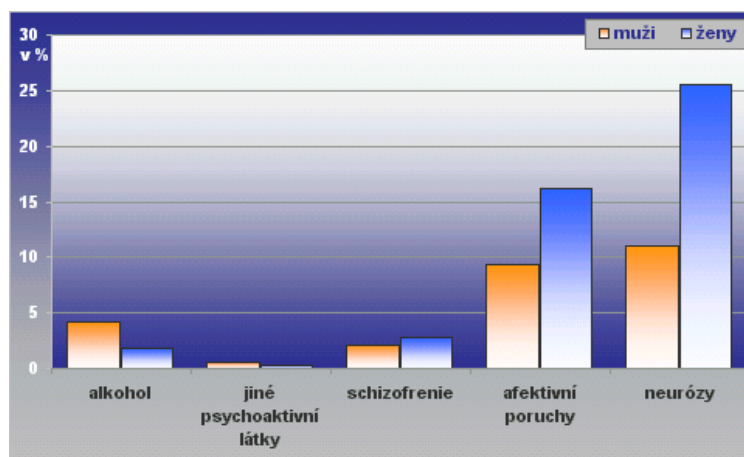
Rozvod, manipulace rodičů versus zájem dítěte

PhDr. Mgr. Jeronym Klimeš, Ph.D. 2015-07-28

Důvodů, proč se rozpadají rodiny je mnoho. Většinou jsou to morální pochybení, ale nezanedbatelnou roli hrají i psychiatrické diagnózy. Vezměme si za příklad jen poruchy osobnosti či psychopatie. Podle psychiatrických odhadů je v populaci okolo 6 % jedinců s touto diagnózou, tzn. že **psychopatů je v ČR okolo půl miliónu a naplnili by dvě města, jako je Ostrava.**

V praxi to znamená, že i tito se žení, rozvádí a následně válčí o své děti. Pochopitelně diagnóza psychopatie ještě neznamená, že by psychopatovi nějakým zázrakem zmizely rodičovské city, byť je má všelijak zdegenerované.

Číslo 6 % vypadá nevinně, ale v praxi to znamená, že v každé školní třídě do takové diagnózy vyrůstá v průměru jedna taková atypická osobnost. Dále to v praxi znamená, že **na každé tzv. trojkové obci s OSPODem si sociální pracovníci nevědí rady s tak 5 - 10 případy naprosto neřešitelných patových válek o dítě.**

Celoživotní prevalence vybraných psychiatrických diagnóz (CIDI, 1999)

Psychologové od takových lidí tradičně dávají ruce pryč. To nejsou motivovaní klienti. Nechtějí se měnit, protože "vědí", že problém není v nich, ale v těch druhých. Naopak jsou to lidé tvrdě bojovní, kteří se často neštítí žádných prostředků. Navíc zhusta bývají inteligentnější než sami psychologové, kteří se je snaží diagnostikovat - to je totiž čistě otázka náhody, protože tato diagnóza nijak inteligenci nesnižuje. Navíc psychopaté jsou skuteční mistři manipulací. S nimi normální, necvičený člověk není schopen držet krok. Manipulátory udrží v šachu jen dobře nastavený systém. Osamělý jedinec nemá šanci se jim ubránit.

Těž citlivé a prosociálně uvažující sociální pracovníci si s nimi nevědí rady, protože ony šly dělat sociální práci, aby pomáhaly druhým lidem. Tento segment jejich klientely je nutí, aby si se naučily používat spíš karabáč nebo elektrický obušek. Manipulátoři totiž z principu uznávají jen ty lidi, kteří jsou silnější než oni. O sociálních pracovnících si ale rozhodně nemyslí, že jsou silnější a chytřejší než oni. Tito lidé tak nutí sociální pracovníci používat mnohem tvrdší prostředky, než je jim samotným příjemné či vlastní.

Nejoblíbenějším termínem psychopatů je zaštiťování se "lidskými právy", které si samozřejmě vysvětlují po svém. Bohužel je dokáží využít ve svůj prospěch lépe, než to dokáží soudy či OSPODY. Právníci si stále nechtějí poctivě přiznat, že jejich teorie lidských práv - jinde tak úspěšná - je v oblasti opatrovníckého

a) Prakticky nikdo s právním vzděláním nedělal polní sociální práci - ani soudci, ani advokáti. Jinými slovy opatrovnický soudce je v rodinné oblasti amatér, a proto na opatrovnickou agendu roubuje právní zásady, které na ni vůbec nepasují. Protože snad žádný opatrovnický soudce nepracoval dva roky na OSPODu, tak netuší, co by sám dělal na místě psychologa či sociální pracovnice. Tak se tak bezradně rozhlíží a čeká, kdo mu co doporučí.

Navíc odvolání provoinstančních soudů řeší zpravidla paušálně krajší, neku-li ústavní soudci, kteří o opatrovnické agendě nevědí už hola nic a dítě viděli naposledy kdysi z rychlíku. Vyrábějí jen další papíry z jiných papírů aniž by samotné klienty viděli či se lidsky seznámili s celým případem, a tak jejich rozhodování je naprostá loterie.

*Porovnejte tuto žitou realitu s planými teoretickými
výroky jako, že "neznalost zákona neomlouvá"*

b) Rodinná problematika vcelku vůbec nezajímá poslance a politiky. Proto na rozdíl od materiální životní úrovně, která po revoluci šla nahoru, tak vše, co se týká rodiny - od školství, přes náhradní rodinnou péči, či právě problematiku rozvodů - šlo po revoluci od deseti k pěti. Jinými slovy co se týká rodiny jsme na tom hůř, než jsme byli na konci socialistického období.

Právníci nejsou schopni svým právním aparátem smysluplně naplnit termín "zájem dítěte". Nejedem mi vážnou tvář obhajuje, že je v pořádku, když soudkyně schválí dohodu rodičů, podle které má dítě mít styk s otcem dvakrát týdně od 16:00 do 21:00. Prostě nejsou schopni pochopit, že vědecky dokázaný zájem dítěte tohoto věku je, aby spalo 12 hodin denně, tedy že v 21:00 by mělo už přibližně dvě hodiny spát a ne se v 21:30 pomočovat při hádce rodičů na téma, kde ztratili čepičku a proč jdou pozdě.

Právníci jsou tak posedlí svými "lidskými právy", že nejsou schopni si uvědomit, jaké procento lidí tato práva nikdy fakticky nenabylo. Ukažme si to na příkladu finanční gramotnosti. Z výzkumů se ví, že přibližně polovina lidí nevyjde s měsíčním platem - jinými slovy fakticky nejsou způsobilí zacházet s penězi. Olomouc má 100 000 obyvatel. Přibližně stejný počet lidí v ČR má deset a více exekucí! Tito lidé, jak vidíme, objektivně nejsou schopni zacházet s penězi. Ano, to ví každý, jen soudci jsou omezeně způsobilí to pochopit. Totiž pro soudy je nadlidský výkon vyřknout v rozsudku tento fakt nahlas již po druhé exekuci a těmto lidem včas ustanovit opatrovníka ve finančních otázkách. Raději jim nechá lidská práva, ale zároveň sebere střechu

nad hlavou a vyrobí z nich bezdomovce a totální chudinu, která do smrti bude pracovat jen v černé ekonomice, nebo raději nebude pracovat vůbec. Toto je produkt dnešního soudnictví!

Zájem dítěte - jmenovat neschopným rodičům opatrovníka

Stejná situace je opatrovnictví. Vidíme na vlastní oči, že rodiče nejsou fakticky schopni se dohodnout na nejjednodušších otázkách výchovy. Například s mediátorem stráví hodinu hádkou o tom, zda má dítě mít boty číslo 32 nebo 33. Psychologové mají psát posudky za 30000,- Kč, zda pro dítě je lepší školka státní či jazyková, když obě mají státní certifikát. To vše je z důvodu zaslepenosti právníků, kteří neumí aplikovat vlastní, kdysi tak krásné řemeslo v opatrovnické oblasti. Jestliže soud vidí, že člověk je fakticky neschopný vykonávat nějaká svá práva, tak má mu jmenovat opatrovníka, abych ochránil jak jeho, tak lidi kolem něho. Ten bude v případě výchovy za soudce rozhodovat sporné výchovné otázky, na kterých nejsou schopni se rodiče dohodnout - kam má dítě jít do školky? Máme koupit zdravotní boty číslo 32, nebo boty a zdravotní vložku č. 33?

Zájem dítěte jsou klidná předání

Dalším naprosto jednoduše definovatelným zájmem dítěte jsou klidná předání mezi rodiči.

Otcí jsem naprosto jasně vysvětlil, že není v zájmu jeho dítěte, aby při pravidelném týdenním předání poskakoval okolo matky s VHS kamerou a pokřikoval na ni: "Proč si proti střídavé výchově?" Další týden to otce dělal znova. Znova jsem ho upozornil, ale on v tom dál pokračoval. Proč? Protože si může ze soudu dělat blázný. Když já napíši na soud, že otec poškozují těmito scénami dítě, tak soud pokrčí rameny: "A co mám dělat?" To je vcelku jednoduché:

a) OSPOD dá otcí napomenutí formou správního řízení. Pokud otec nezmění své chování, tak

b) otec dostane pokutu a upozornění, že OSPOD požádá soud o nařízení asistovaných styků, které si on otec bude muset zaplatit (třeba formou zálohy na soudní výdaje). Bude-li to otec ignorovat,

c) soud nařídí asistované styky s varováním, že pokud si otec bude pouštět před dítětem pusu na špacír, tak mu styk zakáže úplně, byť dočasně. Jestliže otec při asistovaném styku dělá scény před dítětem, jak jsou ty sociální pracovnice blbé a soudy zlé, tak

d) soud mu na půl roku zakáže styk s dítětem, protože ohrožuje jeho mravní vývoj.

Když otec bude sekát za půl roku latinu, tak mu soud na půl roku nařídí asistovaný styk s tím, že podle toho, jak se bude chovat, se uvidí dále.

Analogicky u matky. Pokud matka dělá problémy a naschvály, OSPOD jí pohrozí, že zažádá o změnu výchovného prostředí. Pokud si matka nedá říci, dítě přechází k otcí. Pokud matka dělá scény při předání, následuje postupně asistovaný styk či zákaz styku. Pokud matka spolupracuje, dítě zůstává u otce, pokud je tento bezproblémový. Jenže s lucernou bychom museli hledat soudce, který nařídí změnu výchovného prostředí, když rodič s výlučnou péčí dělá scény při předávání a brání ve styku. Přitom je to v zákoně jasně řečeno už kolik let.

Jinými slovy oba rodiče by se měli předvádět a na nahrávkách demonstrovat, že jsou to právě oni, kdo dítěti zaručuje klidná předání bez hádek, bez zbytečných debat o výchově ap.

Zájem dítěte je, aby se rodiče před ním chovali k sobě jako dobří sousedé

Děti trpí syndromem odcizeného rodiče (oidipovským komplexem) tím více, čím více jsou nuceni se

přiklonit na stranu jednoho rodiče. K tomu je více než verbální štvání nutí faktické situace, kdy jsou svědky rozporů a verbálních či fyzických bitek mezi rodiči.

Jinými slovy samozřejmostí při předání jsou slušné pozdravy a loučení mezi rodiči. Nahlas před dítětem bez ironie v hlase se mají pronášet přání k vánocům, velikonočům, narozeninám a svátkům. Uvítat můžeme drobné dárky, ale ty nejsou povinností.

Soudy by měly postupovat podle pravidla - **jestliže se prokáže, že některý z rodičů dělá při předání scény a pokračuje v nich i přes napomenutí OSPODem, tak je to důvod, aby se mu předběžným opatřením omezil styk na asistovaný, popřípadě zcela zakázal**. To dnes soudy nedělají. Konfliktní předání ignorují jako zcela nevinnou součást rozvodového folklóru, přitom jsou to právě konfliktní předání, která děti psychicky mrzačí.

Dále právem máme očekávat od rodičů, že se před dítětem umí pobavit na neutrální témata, která nesouvisejí s výchovou a konfliktními otázkami. Pokud toto chování odmítají či bagatelizují jako pokrytectví, musíme to interpretovat jako demonstraci jejich nezájmu o skutečné blaho dítěte.

Klidná předávání alespoň s půlhodinovým s překryvem je třeba žádat od všech rodičů, kde dítě má problém přejít od jednoho k druhému. Odmítání předání s překryvem je opět třeba chápat jako demonstraci nezájmu rodiče o skutečné blaho dítěte.

Na okraj opakuji **zásady předávání s překryvem**. Vlastní průběh předání s překryvem sleduje určitý scénář. Když si rodiče mají předat dítě, naplánuje se překryv, který má následující strukturu. Předpokládejme, že otec si přebírá dítě od matky, nebo analogicky biologický rodič si přebírá dočasně děti od stávajících pěstounů:

1. **Společná chůze** – 15 minut – chůze odvrací pohledy na sebe a zmírňuje stres i napětí.
2. **Společná aktivita** – 15 minut – například nakupování, uklízení, stavění, řezání dříví, vybírání brambor ap.
3. **Aktivita otce, pasivita matky**, ta si třeba povídá s třetí osobou (opět cca 15 minut). Dítě, pokud není vyčerpané, tak se přirozeně váže na aktivního rodiče.
4. **Matka oznamuje dítěti, že si musí ještě něco zařídit, chce po něm, aby zůstalo s tátou, a čeká, až ji dítě "propustí ze svých služeb"**, tzn. zamává na rozloučenou. Též ho informuje, kdy zase si pro něj přijde.
5. **Během tohoto předávání se zásadně neřeší konfliktní vztahové otázky - nevyčítá se a neironizuje. Nicméně plká se o neutrálních tématech, ala počasí.**

Je třeba zdůraznit, že společná chůze a rutinní manuální práce je efektivnější prostředek pro zmírnění stresu než hra či společná večere naplněná trapným tichem a marnými pokusy o navození jednoslovné komunikace.

Zájem dítěte je, aby se rodiče jednou za čtrnáct dní sešli sami bez něho

Každý rodič by měl demonstrovat soudu svůj zájem o blaho dítěte tím, že se s druhým expartnerem sejde jednou za čtrnáct dní a probere s ním konfliktní otázky výchovy - ať za přítomnosti mediátora či bez. **Soud by měl interpretovat neochotu rodiče vidět se s expartnerem a domluvit s ním otázky výchovy jako**

demonstraci nezájmu o skutečné blaho dítěte. Proč? Především proto, že v praxi to znamená, že tyto konfliktní otázky se budou řešit před dítětem při předávání, jak jsme viděli na uvedeném příkladu.

Ochota nahrávat vlastní chování na vizuálně nenápadné zařízení

Rodiče si stěžují, jak nemají peníze, a asistované styky a dohled odborníků jsou opravdu drahé. Přesto jsem názoru, že rodiče by si je měli platit ze svého. Rozchod je prostě drahý podnik. Přesněji řečeno platit by je měl ten rodič (nebo oba z rodiče), kdo dělá problémy. To není až tak těžké prokázat.

Jestliže některý z rodičů si stěžuje na problémy při předávání (například, že dítě pláče), je to vždy pro soud důvod k nařízení asistovaných styků s diagnostikou, kdo co je příčinou těchto problémů. Jako levnější či provizorní opatření může soud nařídit oboustranné nahrávání podle § 88 NOZ, protože tyto nahrávky mají sloužit k obraně práv dětí. Na nahrávku se můžeme podívat jako na oddálenou asistenci buď samotného soudce či znalce. Rodič, který se stěžuje na závadové chování druhého rodiče, přinese kompletní nahrávku předání, která začíná a končí 15 minut před a po vlastním předání dítěte a vyznačí čas, kdy podle jeho soudu došlo k závadovému chování.

Mlčenlivý, leč příčinnivě naslouchající soudce převlečený za vizuálně nenápadný diktafon Olympus WS-812

Pokud OSPOD shledá, že k závadovému chování opravdu došlo, nejprve formou správního řízení napomene druhého rodiče a upozorní ho, že pokud se toto chování bude opakovat, bude žádat soud o nařízení asistovaného styku.

Nahrávání má splňovat následující podmínky:

- a) je oboustranně přiznané, popř. nařízené úřadem
- b) pro dítě je vizuálně nenápadné. Šedý diktafon v klopě je pro dítě stejně nudný předmět jako mobil.
- c) je kompletní a zahrnuje nahranou čtvrthodinou před a po předání
- d) nahrávky se zásadně needitují
- e) slouží k obraně práv dítěte podle § 88 NOZ

Zájem dítěte - pořádné soudně znalecké posudky

Minimálně dvě třetiny soudně znaleckých posudků jsou bezobsažné shluky písmenek. Navíc soudně znalecké posudky jsou placené za hodinu, takže úvodní 4/5 posudku vznikají stylem CTRL+C CTRL+V ze spisu sociálních pracovníků. To je ovšem ta nejmenší vada soudně znaleckých posudků.

Soudní znalci v opatrovnické oblasti se systematicky:

- a) vyhybají psychiatrickým diagnosám, které by bez problémů užili v trestně právní oblasti.
- b) píšou posudky stylem - oba rodiče jsou hodní, popř. jeden za 18, druhý za (20-2). Čili nediodagnostikují toho z páru, který je iniciátorem konfliktů a který rozdmýchává porozvodové boje. Stejně jako u autonehody je

zpravidla jeden viník, tak i u porozvodových bojů je jeden aktivnější problém maker. (Pozor, hovořím o porozvodových bojích, ne o vině za vlastní rozvod.)

c) dělají úsudky na základě jednoho či maximálně dvou setkání s oddělenými rodiči a nesledují pár v dlouhodobé interakci.

Řada rodičů se dopouští nesprávného chování z nevědomosti, ale ti se dělí na dvě skupiny podle toho, jak reagují na poučení. Jedni změní své chování a ti druzí ne - někdo nechce, někdo nemůže. To je v pro sociální práci velmi podstatný rozdíl, ale to stávající styl soudně znaleckých posudků nemůže rozlišit, protože znalci se prostě nechce se s klienty tolikrát sejít. I když přiznávám, že za nezdaněných cca 300 Kč na hodinu by se mi také nechtělo. Řekněme si ale, jak by správné soudně znalecké posouzení mělo vypadat.

Jsem názoru, že **soudní znalec nemůže udělat kvalifikovaný úsudek o výchovné kapacitě páru, pokud jej nesleduje alespoň tři měsíce ve vzájemné interakci**. To znamená, že správný soudně znalecký posudek by měl vycházet z následujícího scénáře:

a) Soudní znalec si pozve na oddělené schůzky jednotlivé rodiče.

b) Po 14 dnech udělá 6 společných schůzek, kde probere napůl mediačně, napůl instruktážně konfliktní otázky výchovy. Z těch udělá zápis a nahrávku. Udělá průběžné malé dohody a sleduje, jak se rodiče chovají, adaptují, ustupují, vycházejí vstříc a jak sledují skutečný zájem dítěte. Psycholog takto vlastně využívá sociální práce jako sérii podnětových situací k psychologické diagnostice. Vždyť i psychická odolnost sportovců se měří při zátěži. Z rozhovoru v kožené sedačce se o ní nic spolehlivého nedozvíme stejně, jako nám rozhovor s oddělenými rodiči nic spolehlivého neprozradí o výchovné kapacitě páru.

c) **na základě tříměsíčního sledování rodičů v interakci demonstruje, čeho jsou rodiče schopni a co nezvládají (v čem jsou omezeně způsobilí)**. Například pokud jsou schopni tři měsíce se před soudním znalcem ovládat a předávat si dítě s překryvem, kdy nevytahují konfliktní otázky výchovy a předávání nahrávají celé včetně čtvrt hodiny před a po, tak víme, že to rodiče umějí, pokud chtějí.

Když soud uvidí, že rodiče to následně nedělají, tak ví jistě, že to není problém psychiatrický ale morální. Rodiče to umějí, protože to předvedli před soudním znalcem, ale nehodlají to dělat v praxi. To je problém pokřiveného charakteru. V takových případech je tedy na místě tvrdší, trestající přístup vůči amorálním rodičům.

Pokud nějaký rodič nedokáže ovládnout ani před soudním znalcem, kde by měl předvést to nejlepší, čeho je schopen, tak je jisté, že se už vůbec nebude ovládat před dítětem a bude jej poškozovat, a proto je žádoucí ho od dítěte izolovat v míře přiměřené danému případu - buď asistovanými styky, které si sám zaplatí, či naprostým zákazem styku.

Zájem dítěte musí být demonstrován na činech

Zájmem dítěte se ohánějí všichni, ale neshodli jsme se na tom, že existuje poměrně jednoduchý způsob, jak mohou rodiče svůj zájem o skutečné blaho dítěte demonstrovat. Stačí vyjmenovat pár ukazatelů:

a) realizují klidná předání s překryvem, kde se zásadně nerozebírají konfliktní otázky výchovy

b) dvakrát za měsíc se sejdou a rozeberou výchovné otázky

c) ve sporných případech ochotně nahrávají celá předání na vizuálně nenápadná zařízení

Na straně soudců je hlavní problém neschopnost zjednat si pořádek a donutit problémové rodiče k dodržování základních pravidel. Odvolací soudy a ústavní soud se vyznačují udivující dávkou diletantismu a zhusta podráždějí prvoinstančním soudcům nohy například jen tím, že u závadových rodičů paušálně nařizují střídavou výchovu, takže děti jsou nejen nucené trávit u narušeného rodiče ohromné množství času, ale navíc jsou těžce mrzačené konfliktními předáními. Konfliktní předání je to, co děti po rozchodu nejvíce poškozují, přesto právě tento jev soudy blahosklonně a plošně přehlíží.

Právníci nejsou schopni opustit svá klišé ohledně lidských práv, které se v opatrovnické oblasti dlouhodobě ukazují jako nefunkční, a používat jiné právní nástroje, které jim výborně fungují jinde, například jmenování zmíněného opatrovníka u rodičů, kteří nejsou schopni se domluvit.

Soudní znalci by měli opírat své závěry o tříměsíční sledování rodičů v interakci a psát posudky tak, aby si z nich mohl soudce udělat jasnou představu, kdo v daném páru přilévá oleje do ohně a koho je třeba především umravnit.

Sociální pracovníci by měli v mnohem větší míře využívat správní řízení, kdy závaznými příkazy nařídí rodičům, jak se mají chovat, aby nepoškozovali dítě. Pokud se rodiče těmito pokyny neřídí, slouží tyto papíry jako podklad pro soud, aby nařídil tvrdá opatření proti rodičům, kteří poškozují své děti porozvodovými boji.

Míra psychopatologické zátěže populace je větší, než si obecně lidé připouští, a to vůbec nehovoříme o morálních pochybeních. Je proto třeba tento fakt reflektovat alespoň v opatrovnické oblasti, protože tam má přímý dopad na děti čili na budoucí generaci. Obecně je třeba volat po mnohem přísnějším a důslednějším přístupu k selhávajícím rozvedeným rodičům.

Další literatura k tématu

<http://rozchody.klimes.us>

<http://stridavavychova.klimes.us>

<http://nevera.klimes.us>

<http://prechozenevztahy.klimes.us/>

http://klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/prosazovani_styku.pdf

http://klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/dite_obet_konfliktu.htm

http://klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/predavani_deti_a_exklusivita_vztahu.htm

http://klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/pavelka/vztahy_jk_pavelka.htm